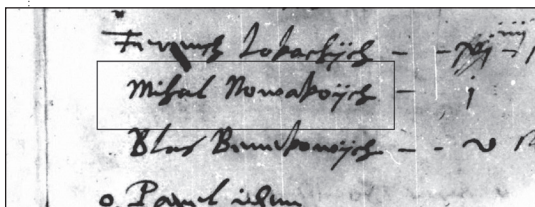

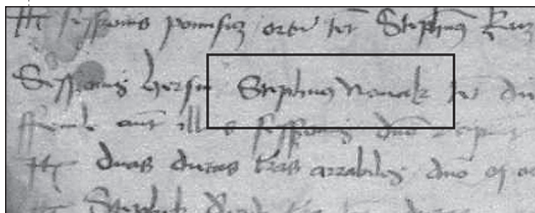
Potvrde prezimena *Novak* u srednjovjekovnim i ranonovovjekovnim vrelima

Sudeći po najstarijim sačuvanim pisanim povijesnim potvrdama, motivaciju nastanka pridjevka (protoprezimena) *Novak* – koje je danas među najčešćim hrvatskim prezimenima – mogli bismo objasniti na dva načina. U srednjem vijeku (najstarije potvrde nalazimo u XIII. stoljeću) taj je pridjevak zacijelo najčešće bivao motiviran antroponimom, u ono doba razmjerno učestalim muškim osobnim imenom *Novak*. Sve se intenzivnijom uporabom kršćanskih imena do XV. stoljeća korpus narodnih imena suzio te tijekom predmodernoga razdoblja očuvao samo na prostorima pod osmanlijskom vlašću.

1. slika: *Mihal Nowakoych*, sisačko vlastelinstvo (selo Pračno), 1500. god.

potvrđuju i toponimijske, najčešće ojkonomijske potvrde. Naselja *Novaki* potkraj XV. i početkom XVI. stoljeća nalazimo posvuda u zagrebačkoj okolici, a motivaciju za njihovo imenovanje možemo povezati s migracijama stanovništva iz ratnim okolnostima ugroženih krajeva. Na takav zaključak upućuju i opaske na marginama

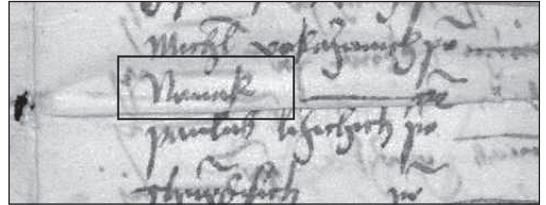

2. slika: *Stephan[us] Nouak*, Kraljeva Velika, 1496. god.

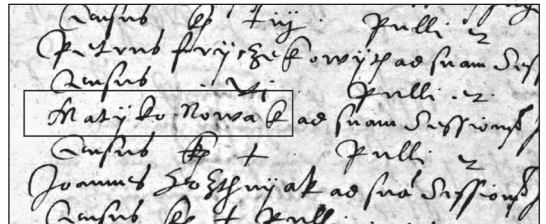
urbara i inventara podložnika (*novica, nouus, nowicius, nouak* itd.), kojima su popisivači označavali novodoseljene podložnike. Ukratko, toponimijske potvrde koje nalazimo u sjeverozapadnim hrvatskim krajevima ne povezujemo s osobnim imenom *Novak*, nego s nazivom za doseljenika (vjerojatno preko toponima), a sličnu motivaciju imaju i prezimena *Novoselec* i *Novosel*. Važno je još napomenuti da

potvrde srodnih toponima nalazimo već u XIII. stoljeću na zadarskome području (*Nouoselci*, 1290.) te u XIV. st. na području Zagrebačke biskupije (*Novoselech*, 1334.). Uz spomenute potvrde u kasnosrednjovjekovnim i ranonovovjekovnim vrelima nalazimo potvrde motivacijski i etimološki sličnih ili izvedenih antroponima. Usporedimo li te potvrde s povijesnim potvrdama svih drugih zabilježenih pridjevaka i prezimena, uočiti ćemo porast učestalosti tijekom druge polovice XV. stoljeća. Najviše potvrda nalazimo sredinom XVI. stoljeća, kad pridjevci i prezimena *Novak*, *Novaković*, *Novosel*, *Novoselec* i sl. postaju vrlo česti u gotovo svim dijelovima Hrvatske i Slavonije (u to doba to su, doduše, *ostati ostataka* Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva). Opisana rasprostranjenost i pojavnost pojedinih potvrda u analiziranome povijesnom razdoblju navodi nas na zaključak da je najveća učestalost spomenutih potvrda baš u vrijeme najintenzivnijih migracija stanovništva iz ugroženih dijelova Hrvatsko-Slavonskoga Kraljevstva prema sigurnijim naseljima na sjeverozapadu nekadašnjega Kraljevstva.

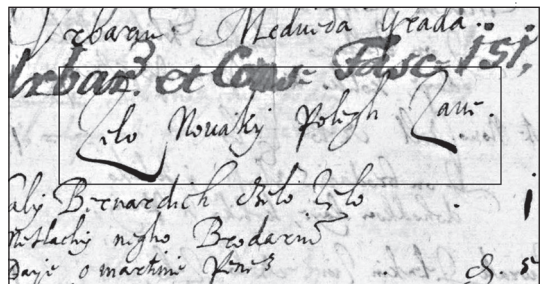
Najstarije dosad pronađene potvrde prezimena *Novak* i *Novaković* potječu iz Turopolja i s područja srednjovjekovne podgorske župe (*Stefan Nouak*, *Iwan Nouak*, *Peter Nowkovicz*, 1459. – 1460.). Tijekom posljednje trećine XV. stoljeća nalazimo potvrde prezimena *Novak*, *Novačić*, *Novački* i sl. u Vinici, Donjoj Stubici, Mariji Bistrici, Brdovečkome Šenkovcu te na području vlastelinstava Bosiljevo i Cesargrad (primjerice: *Antol Nowachicz*, *Berlek Nowak*, *Klara Nowachichna*, *Peter Nowachki*, *Emeric Nouachych*, *Michael Nowakoych*). Do sredine XVI. stoljeća spomenuta se prezimena najčešće spominju na području susedgradskoga i donjostubičkoga vlastelinstva, u kojima je prezime *Novak* postalo jednim od pet najučestalijih prezimena (npr. *Iambrek Nowakowzeth*, *Valent Nowak*, *Gregor Nowozelec*, *Georgius Nowozelacz*, *Valent Nowachych*, *Iwan Nowakow*).

3. slika: *Nouak*, Kraljeva Velika, 1492. god.

4. slika: *Matyko Nowak*, trakošačansko vlastelinstvo, 1566. god.

5. slika: *Zelo Nouakij* polegh *Zaue*, toponim zabilježen na području medvedgradskoga vlastelinstva, XVII. st.